

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği (KİEDAÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Ayşegül Karamenderes*¹ ve Diğdem Müge Siyez²

Öz

Bu çalışmanın amacı, Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin (KİEDAÖ) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul ve lisede öğrenim gören 351 ergen (196 kız, 144 erkek ve 11 herhangi bir cinsiyet belirtmeyen katılımcı) oluşturmaktadır. KİEDAÖ'nün geçerlik çalışması kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre ölçek orijinalinde olduğu gibi Destekleyici, Müdahale Edici ve İlgisiz olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Benzer ölçek geçerliği kapsamında Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ) ile KİEDAÖ'nün Destekleyici ve Müdahale Edici alt boyutları arasında pozitif yönlü, KSAEÖ ile KİEDAÖ'nün İlgisiz alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ölçeğin Cronbach's Alpha (α) ve McDonald's Omega (ω) iç tutarlık katsayıları Destekleyici alt boyutu için .86, Müdahale Edici alt boyutu için .84, İlgisiz alt boyutu için .83 bulunmuştur. Sonuç olarak bu bulgular, Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin ortaokul ve lise öğrencilerinin kariyere ilişkin ebeveynlerinden algıladıkları desteği değerlendirebilmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler

Kariyer gelişimi
Ergenlerin kariyer seçimi
Ebeveyn desteği
Kariyer karar verme
Ölçek uyarlama

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
24 Mart 2021
Kabul Tarihi
16 Şubat 2022
Makale Türü
Araştırma Makalesi

Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCR PSS): Validity and Reliability Study

Abstract

The present study aims to adapt the Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCR PSS) into Turkish and investigate its psychometric properties on adolescents. The sample consisted of 351 adolescents (196 girls, 144 boys, and 11 participants who do not state any gender) studying in secondary and high schools. The confirmatory factor analysis, carried out within the scope of the construct validity of the PCR PSS, confirmed the original three-factor structures as Support, Interference, and Lack of Engagement. For concurrent validity, significant relationships were found between the subscales of the PCR PSS and Family Influence Scale (FIS). According to these results, FIS positively correlated with Support and Interference Subscales and negatively correlated with the Lack of Engagement subscale. Cronbach's Alpha (α) and McDonald's Omega (ω) internal consistency coefficients of scale were both found .86 for the Support subscale, .84 for the Interference subscale, and .83 for the Lack of Engagement subscale. In conclusion, the results indicated that the PCR PSS could be considered as a valid and reliable tool to evaluate middle school and high school students' perceptions of their parents' career-related behaviors.

Keywords

Career development
Career choice of adolescents
Parental support
Career decision-making
Scale adaptation

Article Info

Received
March 24, 2021
Accepted
February 16, 2022
Article Type
Research Paper

Atf. Karamenderes, A. ve Siyez, D. M. (2022). Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği (KİEDAÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 23(1), 35-49. doi: 10.12984/egedf.902340

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Türkiye, aysegulkaramenderes@gmail.com

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Türkiye, didem.siyez@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

One of the most important developmental tasks in adolescence is deciding on a career, and it's a milestone that shapes individuals' professional lives (Super, 1990). Adolescents between the ages of 14-15 are facing important career decisions in terms of career development. On the other hand, most adolescents are not mature enough to make reasonable decisions on their own during this process (Howard & Walsh, 2010). Adolescents' decisions can be influenced by their families since decision-making begins at a young age. Family structure, roles played by each family member, and relationships between family members also influence career choices and development. The family is a mechanism that emerges in the adolescent's closest social circle during the decision-making process and affects the success of vocational development. The family's knowledge, beliefs, and values on certain occupations, combined with the child's direct observations, are a significant determinant of occupational knowledge in the process of discovering professional interests and potential abilities (Bryant, Zvonkovic, & Reynolds, 2006).

Researchers developed various measurement tools to assess parents' effect on their children's career and future decisions. Boerchi and Tagliabue (2018) developed a career-related parental involvement scale based on the idea of assessing parents' adaptive and maladaptive behaviors. Dietrich and Kracke's (2009) Perceived Parental Career-Related Behaviours Scale (PCB Scale) is the theoretical model of this scale used as a reference. While evaluating the scale, cluster analysis is conducted based on the total scores of the Support, Interference, and Lack of Engagement subscales, and parental support is classified into three categories as authoritative, authoritarian, inadequate. Scales about family support in career development are rare in Turkish literature, and no measurement tool was found that evaluates the perceived social support from parents in a multidimensional and categorical manner. In this context, this study adapts the Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCR PSS) developed by Boerchi and Tagliabue (2018) into Turkish and investigates its psychometric properties on adolescents.

Method

In this study, data were collected from 11-to 19-year-old secondary and high school students ($n = 351$, 55.8% girls, 41% boys, 3.1% participants who do not state any gender, $M_{age} = 15.09$, $SD_{age} = 2.26$). In the research, the Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCR PSS) and Family Influence Scale (FIS) were used as measuring instruments. The Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCR PSS) was developed to assess students' perceptions of their parents' career-related behaviors (Boerchi & Tagliabue, 2018). It consists of 16 items divided into three subscales: support, interference, and lack of engagement. Items are rated on a 5-point Likert scale (1 = not at all to 5 = completely), with higher scores in subscales showing greater Support, Interference, and Lack of Engagement in each subscale. Each scale consists of items related to the study and job choices. In the original study, the three-factor structure provided a good fit to the data, and McDonald's Omega (ω) coefficients ranged from .81 to .86 (Boerchi & Tagliabue, 2018). Family Influence Scale (FIS) is a self-report instrument to assess the family influence on children and adolescent career choices (Özünlü & Bacanlı, 2015). FIS consists of 21 items and a four-factor structure. Items are rated on a 5-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree), with higher scores reflecting greater levels of parental career-related support. In this study, Cronbach's Alpha (α) coefficient for Family Influence Scale was .75.

AMOS 24.0, SPSS 26.0, and Jamovi 1.0.5.0 were used to analyze the data. Before the analyses, preliminary analyses were conducted, including checks for missing values, Skewness and Kurtosis coefficients, univariate and multivariate outliers, and descriptive statistics. To assess the factor structure of the Turkish version of the PCR PSS, second-order confirmatory factor analysis (CFA) was conducted. For concurrent validity, correlations between PCR PSS subscales and FIS total scores were calculated. For reliability, Cronbach's Alpha (α) and McDonald's Omega (ω) coefficients of the PCR PSS were calculated.

Findings

The second-order CFA results showed that the model did not have a good fit ($\chi^2 = 509.98$, $df = 126$, $\chi^2 / df = 4.04$, GFI = .87, CFI = .83, RMSEA = .09, SRMR = .07). In CFA, it's recommended that the factor loadings should be above .30 (Harrington, 2009). Two item factor loadings were lower than .30 in the Interference subscale. Afterward, items 14 and 17 were removed from the model, and then CFA was repeated. Also, covariances were added to the items that predicted the same factor as in the original scale, as they measured similar things based on their sub-dimension. After the modifications, the model indicated a perfect fit. Fit indices for the last model including covariances were as follows; ($\chi^2 = 163.83$, $df = 90$, $\chi^2 / df = 1.82$, GFI = .95, CFI = .97, RMSEA = .05, SRMR = .04).

Master Validity Plugin in AMOS (Gaskin, James, & Lim, 2019) was used to assess the convergent validity and discriminant validity of the scale. It was seen that the CR value for the subscales is over .70 (Hu & Bentler, 1999),

the AVE value is higher than .50, and the MSV value is smaller than the AVE value for each subscale. According to these values, we can say that the PCRPS has the valid criteria for convergent and discriminant validity (Hair, Hult, Ringle, & Sarstedt, 2014). Within the scope of concurrent validity, the relationship between the Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCRPS) and the Family Influence Scale (FIS) was examined using Pearson correlation analysis. It has been observed that there are positive correlations between the Support ($r = .46$; $p < .01$) and Interference ($r = .38$; $p < .01$) sub-dimensions of PCRPS and FIS; and negatively significant relationships between the FIS and Lack of Engagement ($r = -.13$; $p < .05$) sub-dimension of the PCRPS.

To test the reliability of the PCRPS, Cronbach's Alpha (α) and McDonald's Omega (ω) were calculated. Both Cronbach's Alpha (α) and McDonald's Omega (ω) were found .86 for Support subscale, .84 for Interference subscale, and .83 for Lack of Engagement subscale. These findings indicate that scale is reliable.

Discussion and Conclusion

The Perception of Career-Related Parental Support Scale's psychometric properties were investigated in this study. CFA was performed to determine the factor structure of the PCRPS. The model did not have a good fit when the initial values found as a result of testing the construct validity of the scale with CFA. The two items in the Interference subscale were removed from the scale because their factor loadings were less than .30, and then we repeated CFA analysis. The obtained goodness of fit index indicated a perfect fit. It can be said that these items are not clearly understood in the Turkish sample or have no cultural counterpart.

Within the scope of concurrent scale validity, the relationships between the Perception of Career-Related Parental Support Scale (PCRPS) and the Family Influence Scale (FIS), showed both positive and negative relationships. Regarding the theories on which these two scales are based and the structures they measure, it is clear that parents can assist children in building their career paths. It is possible to argue that parents who are perceived as supportive and interfering have a positive development effect on the career development process, whereas parents who are perceived as uninvolved have a negative impact on career development.

Dietrich and Kracke (2009) discovered that the Interference and Lack of Engagement factors were correlated with difficulty in making career decisions, whereas the Support factor was correlated with career exploration. Based on this information, Boerchi and Tagliabue (2018) also tested the relationships between the same concepts in their study. According to the findings of the adaptation study to Turkish culture, career-related family support is positively associated with supportive and interfering parental behaviors. Unlike the previous studies, we can understand that interfering behavior, and career-related supportive behaviors, are positively included in Turkish culture, while we can say that disengaged behaviors are negatively impeding career development. This result shows that parental attitudes are changing depending on the culture.

Cronbach's Alpha (α) and McDonald's Omega (ω) coefficients for Support, Interference, and Lack of Engagement subscales were above .80. Accordingly, it is understood that reliability is sufficient and structural reliability is also provided. These research results are consistent with the findings of the Boerchi and Tagliabue (2018) study.

There are several limitations in this research. First, this study is based on the paper and pencil test, so participants may have marked the items in line with social desirability. Secondly, the sample was randomly selected, but data were collected in only one city. Thirdly, the test-retest reliability coefficient was not examined. Therefore, future studies are needed to increase external validity and reliability of the scale. Lastly, measurement invariance was not examined in this study. Since the perceived support from parents regarding career may be different in middle school and high school samples, it is recommended to examine the measurement invariance of the scale in terms of the education level in a different study.

Overall, the Turkish version of the PCRPS is a valid and reliable tool for evaluating middle and high school students' perceptions of their parents' career-related behaviors. This scale can facilitate cross-cultural studies and career related interventions.

Giriş

Kişinin kariyer gelişim sürecinde çok önemli bir kararı temsil eden ve bireylerin profesyonel hayatını şekillendiren önemli bir dönemeç olan meslek seçimi, ergenlik döneminin başlıca gelişimsel görevlerinden birisidir (Super, 1990). İlköğretim kademesini tamamlayan ve liseye geçen ergenler, en az dört yıllık öğrenim veren genel ortaöğretim ya da mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları arasından seçim yapmaktadır. Genel ortaöğretim kurumları lise öğrencilerini yüksek öğretim kurumlarına hazırlamaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ise bir taraftan ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu iş ve meslek alanlarına ara insan gücü sağlarken aynı zamanda öğrencileri öncelikli olarak iki yıllık meslek yüksek okullarına da hazırlamaktadır. Buna göre, 14-15 yaş arası ergenler kariyer gelişimleri açısından önemli bir kariyer kararı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle Türk eğitim sisteminde meslek seçiminde ilk kırılma noktasının ortaokuldan liseye geçişte lise türünün seçilmesi ile yaşandığı söylenebilir. Ancak, çoğu ergenin muhakeme yeteneği bu süreçte kendi başına makul kararlar verebilecek kadar olgunlaşmamıştır (Howard ve Walsh, 2010). Karar verme sürecinin oldukça erken başlaması nedeniyle bireylerin kararları aile etkilerine göre şekillenebilmektedir. Aile yapısı, her bir üyenin üstlendiği roller, üyeler arasındaki ilişkiler, davranışların temelinde yatan değerler ve tutumlar sistemi gibi değişkenler, kariyer seçimini ve gelişimini etkilemektedir. Ergenler, öğretmenlerinin, arkadaşlarının ve okuldaki psikolojik danışmanlarının desteğine nazaran anne ve babalarının desteğini kariyer beklentilerini en çok etkileyen kaynak olarak görmektedir (Paa ve McWhirter, 2000). Kısacası; mesleki gelişim, erken yaşlarda başlayan ve özellikle ailenin önemli rol oynadığı bir süreçtir.

Kariyer seçimi ile ilgili karar alma sürecinde kişinin geçtiği aşamaları anlatan Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'nın (1951) Mesleki Gelişim Kuramı, Super'ın Yaşam Boyu - Yaşam Alanı Kuramı (Super, 1953), Gottfredson'ın Daraltma-Uzlaşma Kuramı (Gottfredson, 1981) gibi kuramsal modelleri temel alan Ön Elemeli Model (PIC: Prescreening-Ön araştırma, In-depth exploration-Derin araştırma, Choice-Seçim yapma; Gati ve Asher, 2001), Kariyer Karar Verme Modeli (Germeijs ve Verschueren, 2006); Kariyer Yapılandırma Kuramı (Savickas, 2000) ve Kariyer Kararı Verme Dinamik Modeline (Van Esbroeck, Tibos ve Zaman, 2005) bakıldığında ilk aşamanın kariyerle ilgili bir karar alma ihtiyacının farkına varmak olduğu görülmektedir. Bunu takip eden süreçte ise kişi; kendi becerilerine, ilgi alanlarına ve kişisel değerlerine dayanan bir dizi alternatif arasından seçim yapmaktadır. Bireyin kendine dair oluşan öz-bilgi düzeyi ile sosyal çevresini keşfetmesi sonucu oluşan bilgileri birleşerek bireyin nihai kararını oluşturmaktadır (Hirschi ve Läge, 2007). Karar verme süreci boyunca aile, ergenin en yakın sosyal çevresinde yer alan ve mesleki gelişiminin başarısını etkileyen bir mekanizmadır. Mesleki ilgilerin ve potansiyel yeteneklerinin keşfi sürecinde ailenin belirli meslekler hakkındaki bilgisi, inançları ve değerleri, çocuğun ya da ergenin doğrudan gözlemlerine eşlik ederek kararlarını etkilemektedir (Bryant, Zvonkovic ve Reynolds, 2006).

Türkiye'de yapılan araştırmalarda ailenin ergenlerin meslek seçiminde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Bacanlı, Akyol, Kaynak ve Özhan, 2018; Özünü ve Bacanlı, 2015). Çocuğun ya da ergenin kariyer seçiminde ailenin etkisine daha derinlemesine bakıldığında aile içi ilişkilerin, ebeveynlerin sosyoekonomik durumunun ve destek düzeyinin, ebeveynlerin karar sürecine olumlu ve olumsuz müdahalelerinin yadsınamaz etkilerinden bahsetmek mümkündür (Bacanlı, Eşici ve Özünü, 2013). Nitekim alanyazında yer alan çalışmalar da ergenlerin kariyer gelişim sürecinde ebeveyn desteğinin önemli olduğunu göstermektedir (Keller ve Whiston, 2008; Metheny ve McWhirter, 2013; Whiston ve Keller, 2004). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin meslek seçimleri üzerine yapılan bir çalışmada (Korkut Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş ve Yılmaz, 2012) ailenin yönlendirmesinin belirleyici ana faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Yine özel lisede okuyan öğrencilerle yapılan bir çalışmada da (Ulaş, Demirtaş-Zorbaz, Dinçel, Çiffiliz-Kınay ve Coştur, 2017) seçilecek mesleği ailenin onaylaması ve istemesinin meslek seçimini etkilediğinden bahsedilmektedir.

Çocukların kariyer gelişimlerine ve kariyer kararlarına ebeveynlerin etkilerini değerlendirmek amacıyla alanyazında çeşitli ölçme araçları yer almaktadır. Kariyer gelişimi ve seçiminde aile etkisini ölçmek amacıyla ilk geliştirilen ölçeklerden biri Farmer ve diğerleri (1981) tarafından geliştirilen Ebeveyn Destek Ölçeği'dir (Parental Support Scale). Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği (Turner, Alliman-Brissett, Lapan, Udipi ve Ergun, 2003), Ebeveyn Kariyer Davranışı Envanteri (Keller ve Whiston, 2008) ve Kariyere İlişkin Algılanan Ebeveyn Davranışları Ölçeği (Dietrich ve Kracke, 2009) yine bu kapsamda ailelerin desteğine ilişkin çocukların algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Turner ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği, Güneş ve Bacanlı (2020) tarafından ortaokul öğrencilerine uyarlanmıştır. Çocukların ve ergenlerin kariyer gelişiminde anne baba ve diğer aile bireylerinin etkisini ölçmeyi amaçlayan Fouad ve diğerleri (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği ise ilk olarak Akın, Usta ve Satıcı (2012) tarafından lise öğrencilerine uyarlanmış, ardından Özünü ve Bacanlı (2015) tarafından yine lise öğrencilerine uyarlanmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarına baktığımızda ise Şeker ve Kaya (2018) tarafından Lise Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Aile Desteği Ölçeği'nin geliştirildiği görülmektedir. Ölçek uyarlama çalışmaları dışında kariyer seçiminde aile etkisine yönelik yapılan ilişkisel çalışmaların (Aktaş, 2018; Bacanlı, 2016;

Cenkseven-Önder, Kırdök ve Işık, 2010; Dursun ve Kara, 2019) da ağırlıklı olarak lise öğrencileri ile yapıldığı dikkat çekmektedir.

Boerchi ve Tagliabue (2018) tarafından geliştirilen Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Ölçeği ise ortaokul ve lise öğrencileri için geliştirilmiştir. Ebeveynlerin desteğiyle birlikte engelleyici davranışlarının da değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen bu ölçekte Dietrich ve Kracke (2009) tarafından geliştirilen Kariyere İlişkin Algılanan Ebeveyn Davranışları Ölçeği'ndeki (Perceived Parental Career-Related Behaviours [PCB] Scale) Baumrind'in (1991) ebeveynlik stillerini temel alan kuramsal model referans alınmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesinde Destekleyici, Müdahale Edici ve İlgisiz alt ölçeklerinin toplam puanları baz alınarak kümeleme analizleri yapılmakta ve ebeveyn desteği *yetkili*, *yetkeci* ve *yetersiz* olmak üzere üç kategoride sınıflandırılmaktadır. Yetkili ebeveynler; destekleyici puanları yüksek, müdahale edici ve ilgisiz alt ölçek puanları düşük olan grup olup kariyere ilişkin süreçte talep edildiğinde destek sunmaya hazır olan ebeveynleri içermektedir. Yetkeci ebeveynler; destekleyici ve müdahale edici puanları yüksek, ilgisiz alt ölçek puanları düşük olan grup olup kariyere ilişkin süreçte ergenin karar sürecine fazla müdahalede bulunan ebeveynleri içermektedir. Yetersiz ebeveynler ise destekleyici ve müdahale edici puanları düşük, ilgisiz alt ölçek puanları yüksek olan grup olup kariyere ilişkin süreçte herhangi bir şekilde varlık göstermeyen ve aynı zamanda ihtiyaç duyulduğunda destek sunacak durumda olmayan ebeveynlerdir. Bu yönüyle bu ölçek ebeveynlerden algılanan desteği olumlu ve olumsuz boyutlarıyla değerlendirmekte ve kategorik bir değerlendirme yaparak da alanyazına katkı sağlamaktadır.

Türkçe alanyazında yer alan konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerden algılanan sosyal desteği çok boyutlu olarak değerlendiren bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Bununla birlikte kariyer gelişiminde aileyi içeren ölçek çalışmalarının Türkçe alanyazında oldukça az olduğu görülmektedir. Türk eğitim sistemine göre ortaokul döneminde de meslek seçimine yönelme seçeneği olduğu için ergenlerin ebeveynlerden algıladıkları kariyere ilişkin desteği ortaokul düzeyinde de değerlendirmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Ancak ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmaların sayısının lise öğrencileri ile yapılan çalışmalara göre oldukça az olduğu görülmektedir (Bakır ve Büyükgöze-Kavas, 2021). Bunun en önemli nedenleri arasında bu gruba özgü geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçme aracının sayısının da az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gelişimsel rehberlik açısından bakıldığında ölçeğin hem ortaokul hem lise grubuna uyarlanması, çocukların kariyer gelişimlerinde aile etkilerinin izlenmesi açısından araştırmacılar ve kariyer psikolojik danışmanları için önemli veriler ortaya koyabilir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; Boerchi ve Tagliabue (2018) tarafından geliştirilen, ebeveynlerin kariyer desteğine ilişkin ergenlerin algılarını ölçen Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Eğilim ve tutumların belirli bir örneklem temel alınarak betimlendiği araştırmalar tarama modeline dayanmaktadır (Creswell, 2017). Buna dayanarak, bu çalışmada Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği (KİEDAÖ) Türkçeye uyarlanmış ve psikometrik özellikleri betimsel tarama deseninde incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Aydın il merkezinde yer alan resmi ortaokul ve lise devam öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde çok aşamalı örnekleme yöntemi (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010) esas alınarak tabakalı örnekleme ve basit tesadüfi örnekleme yöntemleri (Büyüköztürk ve diğ., 2010) kullanılmıştır. Buna göre ortaokul ve lise birer tabaka olarak kabul edilmiştir. Her tabakadan basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile iki okul belirlenmiştir. Okullardaki uygulama esnasında sınıf ve öğrencilerin belirlenmesinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi esas alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini 196'sı (%55.8) kız, 144'ü (%41) erkek ve 11'i (%3.1) herhangi bir cinsiyet belirtmeyen 351 ortaokul ve lise öğrencisi oluşmuştur. Öğrencilerin yaş aralığı 11-19 arası değişmekte olup yaş ortalaması $\bar{X} = 15.09$ ($SS = 2.26$) olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 351 katılımcının 59'u (%16.8) altıncı sınıf, 59'u (%16.8) yedinci sınıf, 27'si (%7.7) sekizinci sınıf, 59'u (%16.8) dokuzuncu sınıf, 54'ü (%15.4) onuncu sınıf, 47'si (%13.4) on birinci sınıf, 46'sı (%13.1) on ikinci sınıf düzeyindedir. Katılımcıların diğer sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1
Katılımcıların Diğer Sosyodemografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Ailenin aylık ortalama geliri	Alt gelir grubu	38	11
	Ortanın altı gelir grubu	87	25.1
	Orta gelir grubu	64	18.5
	Ortanın üstü gelir grubu	70	20.2
	Üst gelir grubu	87	25.1
Anne eğitim düzeyi	İlkokul mezunu	121	34.5
	Ortaokul mezunu	58	16.5
	Lise mezunu	100	28.5
	Yüksekokul mezunu	10	2.8
	Lisans (üniversite) mezunu	54	15.4
	Diğer	8	2.3
Baba eğitim düzeyi	İlkokul mezunu	73	21
	Ortaokul mezunu	73	21
	Lise mezunu	100	28.8
	Yüksekokul mezunu	10	2.9
	Lisans (üniversite) mezunu	87	25.1
	Diğer	4	1.2
Anne baba birlıklilik durumu	Birlikte	308	88.5
	Boşanmış	29	8.3
	Diğer	11	3.2
Annenin hayatta olma durumu	Hayatta	348	99.1
	Hayatta değil	3	.9
Annenin öz-üvey olma durumu	Öz	345	98.9
	Üvey	4	1.1
Babanın hayatta olma durumu	Hayatta	340	97.1
	Hayatta değil	10	2.9
Babanın öz-üvey olma durumu	Öz	344	99.1
	Üvey	3	.9
Kendisi dahil kardeş sayısı	1	36	10.3
	2	177	50.7
	3	106	30.4
	4	19	5.4
	5 ve daha fazla	11	3.2
Ailenin kaçınıcı çocuğu olma durumu	1	176	50.9
	2	126	36.4
	3	30	8.7
	4	7	2
	5	5	1.4
	6 ve daha fazla	2	.6
Ailede okula giden çocuk sayısı	1	85	24.3
	2	179	51.1
	3	75	21.4
	4	9	2.6
	5 ve daha fazla	2	.6

Veri Toplama Araçları

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği (KİEDAÖ). Boerchi ve Tagliabue (2018) tarafından geliştirilen ölçek ebeveynlerin kariyere ilişkin davranışlarını ergenlerin nasıl algıladığını ölçmektedir. Destekleyici, Müdahale Edici ve İlgisiz olmak üzere 3 alt ölçek ve 18 maddeden oluşmaktadır. Her bir alt ölçekte eğitim ve iş olarak ebeveynlerden algılanan destek iki ayrı boyutta değerlendirilmektedir. KİEDAÖ, 5'li Likert tipinde derecelendirilmektedir (1 = hiçbir zaman, 2 = nadiren, 3 = bazen, 4 = çoğu zaman, 5 = her zaman). Destekleyici

alt ölçeği ergenin bir okul veya iş seçerken ebeveynlerinin onu ne kadar desteklediğini ölçmektedir. Bu alt ölçekten alınan puanların artması kariyere ilişkin algılanan desteğin arttığı anlamına gelmektedir. *Müdahale Edici* alt ölçeği, ergenin kariyer seçimine ebeveynlerinin ne kadar müdahalede bulunduğunu ölçmektedir. Bu alt ölçekten alınan puanların artması kariyere ilişkin algılanan müdahale ediciliğinin arttığı anlamına gelmektedir. *İlgisiz* alt ölçeği ise ergenin kariyer seçimlerine ebeveynlerin ne kadar ilgili olduğunu ölçmektedir. Bu alt ölçekten alınan puanların artması kariyere ilişkin algılanan ilgisizliğin arttığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinaline ilişkin McDonald's Omega (ω) güvenilirlik katsayıları Destekleyici, Müdahale Edici ve İlgisiz alt faktörleri için sırasıyla .83, .78 ve .82 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları ise .62 - .74 arasında değişmektedir (Boerchi ve Tagliabue, 2018).

KİEDAÖ'nün Türkçe formunun dil geçerliği için Brislin'in (1970) üç aşamalı geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. İlk aşamada orijinalinde İtalyanca olan ölçme aracı İtalyan Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun ve eğitim fakültesinde formasyon eğitimi alan iki uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen Türkçe formlar, araştırmacılar tarafından incelenerek tek bir form elde edilmiştir. İkinci aşamada bu Türkçe form, farklı bir uzman tarafından İtalyancaya çevrilmiştir. Üçüncü aşamada ise bu form ölçme aracının yazarlarına gönderilerek geri bildirim alınmış ve anlamsal denkliliğin olduğu anlaşılmıştır.

Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ). Fouad ve diğerleri (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (Family Influence Scale), 4 faktör (bilgi desteği, finansal destek, aile beklentileri ve değer ve inançlar), 22 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipinde derecelendirilmektedir (1 = kesinlikle katılmıyorum, 2 = katılmıyorum, 3 = kararsızım, 4 = katılıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınan puanların artması kariyer gelişiminde ailenin etkisinin arttığı anlamına gelmektedir. Güvenilirlik çalışmasında da alt ölçeklerin Cronbach's Alpha (α) katsayılarının .82 ile .89 arasında değiştiği ve tüm ölçek için α değerinin .88 olduğu belirlenmiştir (Fouad ve diğ., 2010).

Ölçme aracının Türkçeye uyarlanması lise öğrencileri ile Özünlü ve Bacanlı (2015) tarafından yapılmıştır. Türkçe formun yapı geçerliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve toplam varyansın %58.38'ini açıklayan 21 madde ve 4 faktörden oluşan yapı doğrulanmıştır. Ölçme aracının tümü için Cronbach's Alpha (α) güvenilirlik katsayısı .77 olarak bulunurken; Bilgi Desteği, Finansal Destek, Aile Beklentileri, Değer ve İnançlar alt ölçekleri için Cronbach's Alpha (α) güvenilirlik katsayıları sırasıyla .89, .78, .72 ve .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test yöntemiyle hesaplanan tutarlık katsayısı ölçeğin tümü için .83 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için hesaplanan test tekrar test katsayısı .73 ile .76 arasında değişmektedir.

KSAEÖ'nün Türkçe uyarlamasında lise öğrencileriyle çalışılmasına rağmen ölçek 12 yaş üstü bireylere uygulanabildiği için (Fouad ve diğ., 2010) bu çalışmada yer alan ortaokul öğrencileriyle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksleri elde edilmiştir ($\chi^2 = 113.967$, $sd = 90$, $\chi^2 / sd = 1.26$, CFI = .96, RMSEA = .04, SRMR = .05). Bu çalışmada KSAEÖ'nün tümü için Cronbach's Alpha (α) güvenilirlik katsayısı .75 olarak bulunurken; Bilgi Desteği, Finansal Destek, Aile Beklentileri, Değer ve İnançlar alt ölçekleri için Cronbach's Alpha (α) güvenilirlik katsayıları sırasıyla .87, .63, .72, .81 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu. Araştırmacılar tarafından geliştirilen bu form, katılımcıların cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, yaşları, ailenin aylık ortalama geliri, anne ve babanın eğitim düzeyleri, anne baba hayatta olma durumu, anne baba öz/üvey olma durumu, anne baba birliktelik durumu, kardeş sayısı, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, ailede okula giden çocuk sayısı hakkında bilgi toplamayı amaçlayan soruları içermektedir.

Veri Toplama Süreci

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması aşamasında öncelikle birinci yazar Diego Boerchi'den ölçeğin Türkçeye uyarlanması için gerekli izinler e-posta yoluyla alınmıştır. Etik kurul izninin ve uygulama izninin alınmasının ardından veri toplama süreci başlamıştır. Veriler Mart - Nisan 2019 ayları arasında elde edilmiştir. Veri toplama araçları ve kişisel bilgi formundan oluşan bir set öğrencilere ders saatinde ilk araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama öncesi araştırmacı tarafından öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve çalışmadan istedikleri zaman ayrılacakları, gönüllü katılımın esas olduğu bildirilmiştir. Araştırmayı yarıda bırakmak isteyen bir katılımcı olmamıştır. Ölçme araçlarının tamamlanması yaklaşık 30-35 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin (KİEDAÖ) geçerlik ve güvenilirlik analizlerine başlanmadan önce veri setindeki eksik ve hatalı kodlamalar gözden geçirilmiştir. Uygulama sonucunda 400 öğrenciden veri toplanmış ancak ölçek maddelerinin %15'inden fazlasını boş bırakan 38 katılımcının verileri analize dahil edilmemiştir. 11 katılımcıya ait veri ise uç değer olduğu için analizden çıkarılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Sonuç olarak araştırmanın örneklemini 351 katılımcıdan oluşturmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için elde edilen verilere Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmadan önce tek yönlü ve çok yönlü normallik varsayımları test edilmiştir. İlk olarak tek yönlü normallik varsayımı test edilerek çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 1.5 arasında olması sebebiyle veri setinin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır

(Tabachnick ve Fidell, 2013). Çok değişkenli normallik varsayımı ise saçılma diyagramı ile incelenerek elips şeklinde dağılımlar elde edilmiş ve normallik varsayımı karşılanmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). AMOS programında Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) hesaplama yöntemi kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen uyum indekslerinin değerlendirilmesinde $\chi^2 / sd < 3.0$, GFI $> .90$, AGFI $> .90$, CFI $> .95$, RMSEA $< .08$, and SRMR $< .10$ kriterleri baz alınmıştır (Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011).

Bu çalışmada yapı geçerliğinin içerisinde yer alan birleşim geçerliği (convergent validity) ve ayrışım geçerliği (discriminant validity), Gaskin, James ve Lim (2019) tarafından AMOS programına eklenen ek bir yazılımla (Master Validity Plugin) incelenmiştir. Birleşim geçerliği, bir yapının bileşenleri tarafından ne kadar iyi temsil edildiğini değerlendirmektedir. Birleşim geçerliliğinin değerlendirilmesinde, Ayıklanmış Ortalama Varyans (Average Variance Extracted [AVE]) değerinin .50'den büyük ve Kompozit Güvenirlik (Composite Reliability [CR]) değerinin .70'ten büyük olması kriterleri baz alınmaktadır (Hu ve Bentler, 1999). Ayrışım geçerliliğinin değerlendirilmesinde ise Maksimum Paylaşılan Varyans (Maximum Shared Variance [MSV]) değerinin AVE'den küçük olması kriteri baz alınmaktadır (Hu ve Bentler, 1999). Benzer ölçek geçerliliği (concurrent validity) kapsamında, KİEDAÖ'nün alt ölçekleri ile KSAEÖ'nün alt ölçekleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Güvenilirlik analizi için ise Cronbach's Alpha (α) ile McDonald's Omega (ω) güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Boerchi ve Taglibue (2018) tarafından yapılan asıl çalışmada veriler normal dağılım göstermediği için iç tutarlılık katsayısı, daha yansız sonuçlar veren McDonald's Omega (ω) indeksi ile raporlanmıştır. Türkçe form için verilerin normalliğine bakıldığında çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 1.5 arasında olduğu görülmüş ve normal dağılıma sahip olduğu anlaşılmıştır. Cronbach's Alpha (α) ile McDonald's Omega (ω) değerlerinin nadiren birbirinden farklı değerler üretmesi sebebiyle ölçeğin orijinalinde olduğu gibi değerlendirme aşamasında - yapısal güvenilirlik (construct reliability) olarak da bilinen (Nunnally ve Bernstein, 1994) - McDonald's Omega (ω) katsayısı esas alınmıştır. Karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla hem Cronbach's Alpha (α) hem McDonald's Omega (ω) değerleri birlikte hesaplanmıştır. Veri analizinde AMOS 24.0, SPSS 26.0 ve Jamovi 1.0.5.0 paket programları kullanılmış ve tüm analizlerde $p < .05$ anlamlılık değeri esas alınmıştır.

Etik Konular

Araştırmada katılımcıların kimlik bilgilerine ilişkin bir bilgi alınmamış ve katılımcı onamlarının alınmasının ardından araştırmada veri toplama sürecine geçilmiştir. Araştırma verileri bilgisayara aktarıldıktan sonra kapalı zarflarda ilk araştırmacı tarafından saklanmaktadır. Beş yıl sonrasında bu veriler imha edilecektir.

Bulgular

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin (KİEDAÖ) Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin orijinali 3 temel faktör (*Destekleyici, Müdahale Edici, İlgisiz*) ve bu faktörler içerisinde yer alan 2 alt boyut (*eğitim ve iş*) olmak üzere altı faktörden oluşmaktadır. Bu nedenle ikinci düzey DFA yapılmış ve elde edilen uyum iyiliği değerlerinin ($\chi^2 = 509.98$, $sd = 126$, $\chi^2 / sd = 4.04$, GFI = .87, CFI = .83, RMSEA = .09, SRMR = .07) kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerinin altında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Kline, 2011). Doğrulayıcı faktör analizinde, faktör madde yüklerinin .30'un üzerinde olması önerilmektedir (Harrington, 2009). Müdahale Edici boyutundaki 14. madde ve 17. maddenin faktör yükleri sırasıyla .19 ve .28 olduğu için modelin iyileştirilmesi amacıyla ölçekten çıkartılarak analiz tekrarlanmıştır ve daha iyi model uyumu elde edilmiştir. Ayrıca, iş ve eğitime dayalı benzer şeyler ölçmeyi hedeflemeleri nedeniyle ölçeğin orijinalinde olduğu gibi aynı faktörü yordayan maddelere hata kovaryansları eklenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin yapılan doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen modellere ilişkin bilgiler aşama aşama Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Model uyum indeksleri	χ^2	sd	χ^2 / sd	GFI	CFI	RMSEA	SRMR
Model 1: İkinci düzey DFA, tüm maddeler	509.98	126	4.044	.871	.832	.093	.072
Model 2: İkinci düzey DFA, maddelere kovaryans eklenmiş	192.09	117	1.642	.946	.966	.043	.055
Model 3: İkinci düzey DFA, madde 14 ve 17 ölçekten çıkarılmış	163.839	90	1.820	.946	.967	.048	.043

Tablo 2'de görüldüğü üzere Model 1'de elde edilen uyum iyiliği değerlerinin ($\chi^2 = 509.98$, $sd = 126$, $\chi^2 / sd = 4.04$, GFI = .87, CFI = .83, RMSEA = .09, SRMR = .07) kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerinin altında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Kline, 2011). Ölçeğin eğitim ve iş olmak üzere iki ayrı boyutta aynı temayı ölçen maddelere, orijinal ölçekte olduğu gibi kovaryanslar eklenmiş ve ikinci modelde daha iyi uyum indeksi elde edilmiştir.

Ayrışım ve Birleşim Geçerliği

KİEDAÖ'nün birleşim geçerliği (convergent validity) ve ayrışım geçerliğine (discriminant validity) ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 3

Faktörlere Ait Güvenirlilik, Geçerlik ve Korelasyon Değerleri

Faktörler	CR	AVE	MSV	ASV	Destekleyici	Müdahale Edici	İlgisiz
Destekleyici	.97	.94	.44	1.0	.97		
Müdahale Edici	.93	.86	.12	.94	-.23**	.93	
İlgisiz	.94	.88	.44	.94	-.67***	.35***	.94

** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Tablo 3'te görüldüğü gibi, alt ölçeklere ilişkin CR değeri .70'in üzerinde (Hu ve Bentler, 1999), AVE değeri .50'nin üzerinde olduğu ve MSV değerinin de her bir alt ölçeğe ilişkin AVE değerinden küçük olduğu görülmektedir. Bu değerlere göre KİEDAÖ'nün birleşim ve ayrışım geçerliği için gerekli kriterlere sahip olduğu söylenebilir (Hair, Hult, Ringle ve Sarstedt, 2014).

Benzer Ölçek Geçerliği

Benzer ölçek geçerliği kapsamında Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği (KİEDAÖ) ile Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ) arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Alt ölçekler arasındaki korelasyonlar Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

KİEDAÖ ve KSAEÖ Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Bilgi Desteği	Finansal Destek	Aile Beklentileri	Değerler ve İnançlar
Destekleyici				
Destekleyici – eğitim	.66**	.15**	-.10	.12*
Destekleyici – iş	.68**	.09	-.20**	.09
Müdahale Edici				
Müdahale Edici – eğitim	-.06	.16**	.46**	.22**
Müdahale Edici – iş	.00	.17**	.52**	.18**
İlgisiz				
İlgisiz – eğitim	-.42**	.00	.30**	.00
İlgisiz – iş	-.38**	-.04	.36**	.06

* $p < .05$, ** $p < .01$

KSAEÖ'nün Bilgi Desteği boyutu ile KİEDAÖ'nün Destekleyici – eğitim alt boyutu arasında ($r = .66$; $p < .01$), Destekleyici – iş alt boyutu arasında ($r = .68$; $p < .01$) pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda KSAEÖ'nün Bilgi Desteği boyutu ile KİEDAÖ'nün İlgisiz – eğitim alt boyutu arasında ($r = -.42$; $p < .01$), İlgisiz – iş alt boyutu ile arasında ($r = -.38$; $p < .01$) negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. KSAEÖ'nün Aile Beklentisi boyutu ile KİEDAÖ'nün müdahale edici – iş boyutu arasında ($r = .52$; $p < .01$), Müdahale Edici – eğitim alt boyutu ile arasında ($r = .46$; $p < .01$); İlgisiz – iş alt boyutu ile arasında ($r = .36$; $p < .01$); İlgisiz – eğitim alt boyutu ile arasında ($r = .30$; $p < .01$) pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

KSAEÖ ile KİEDAÖ'nün Destekleyici faktörü arasında ($r = .46$; $p < .01$), KSAEÖ ile KİEDAÖ'nün Müdahale Edici faktörü arasında ($r = .38$; $p < .01$) pozitif yönlü, KSAEÖ ile KİEDAÖ'nün İlgisiz faktörü arasında ($r = -.13$; $p < .05$) negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin (KİEDAÖ) Güvenirliğine İlişkin Bulgular

KİEDAÖ için Cronbach's Alpha (α) McDonald's Omega (ω) iç tutarlık katsayıları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

KİEDAÖ için Cronbach's Alpha (α) McDonald's Omega (ω) İç Tutarlık Katsayıları

Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin Alt Boyutları	Cronbach's Alpha (α)	McDonald's Omega (ω)
Destekleyici	.86	.86
Destekleyici – eğitim	.72	.73
Destekleyici – iş	.69	.70
Müdahale Edici	.84	.84
Müdahale Edici – eğitim	.71	.71
Müdahale Edici – iş	.71	.71
İlgisiz	.83	.83
İlgisiz – eğitim	.67	.68
İlgisiz – iş	.68	.68

Tablo 5'te görüldüğü gibi Destekleyici, Müdahale Edici ve İlgisiz alt ölçeklerine ilişkin Cronbach's Alpha (α), McDonald's Omega (ω) değerleri .80'in üzerindedir ve bu alt ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin değerler .67 ile .73 arasında değişmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmanın amacı Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin (KİEDAÖ) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Bu amaçla ölçeğin yapı geçerliği, ayrışım ve birleşim geçerliği, benzer ölçek geçerliği ve güvenilirliği incelenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinin DFA ile test edilmesi sonucunda bulunan ilk değerlere bakıldığında modelin iyi uyuma sahip olmadığı görülmüştür. Ölçeğin dil geçerliği aşamasında herhangi bir sorunla karşılaşılmaş ancak Türkçe formun uygulamasında iki maddenin faktör yükünün düşük olduğu görülmüştür. Orijinal ölçekte iş ve eğitim alt boyutunda benzer şeyleri ölçmeyi amaçlayan maddelere kovaryans eklenmiştir (Boerchi ve Tagliabue, 2018). Bu durumda 18 madde olarak görünen ölçeğin aslında 9 madde olduğu düşünülebilir. Ölçeğin Müdahale Edici faktöründe yer alan ve benzer şeyleri ölçmeyi hedefleyen iki maddenin faktör yükü .30'dan düşük olduğu için ölçek sahiplerine danışılarak ölçekten çıkarılmış ve analizler tekrarlanmıştır. Çıkarılan maddelere bakıldığında, aynı şeyi ölçmeye yönelik, eğitim ve iş alt boyutlarını temsil eden birbirleriyle bağlantılı maddeler oldukları görülmüştür (14. Madde: Ebeveynlerim hoşlarına gitmeyen eğitim seçeneklerinden bana bahseder) ve (17. Madde: Ebeveynlerim hoşlarına gitmeyen meslek seçimlerinden bana bahseder). Müdahale Edici faktörü, ergenin kariyer seçimine ebeveynlerinin ne kadar müdahalede bulunduğunu göstermektedir. Maddeler ebeveynle çocuk arasında kariyer konusunda net bir iletişim şeklinin olduğunu ifade etmektedir. Bir kavramın doğasının ve anlamının farklı gruplarda aynı anlama gelmesi kavramsal denklik olarak adlandırılmaktadır (Harachi, Choi, Abbott, Catalano ve Bliesner, 2006). Bu durumda, ebeveynlerin çocuklarının eğitim ve meslek seçimleri konusunda onlarla açık ve net konuşmalar yapmadığı ve bu maddelerin dilsel denkliğinin ötesinde kavramsal denkliğinin sağlanamadığı söylenebilir. Sonuç olarak; bu maddelerin Türk örnekleminde açık ve net anlaşılmadığı ya da kültürde bir karşılığının olmadığı söylenebilir. Bu maddelerin çıkarılmasının ardından hata kovaryansları eklenerek tekrarlanan DFA sonucunda mükemmel uyuma sahip bir model elde edilmiştir.

Ailenin ekonomik seviyesi, mesleki beklentileri, idealleri, değerleri ve evlatlarına verdikleri mesajlar bireylerin meslek tercihini etkileyebilmektedir. Benzer ölçek geçerliği kapsamında Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği (KİEDAÖ) ile Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ) arasındaki ilişki incelendiğinde KSAEÖ ile KİEDAÖ'nün Destekleyici ve Müdahale Edici alt faktörleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunurken İlgisiz faktörü arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Dietrich ve Kracke (2009) çalışmasında Müdahale Edici ve İlgisiz faktörleri kariyer karar verme güçlükleri ile ilişkili bulunurken Destekleyici faktörü ise kariyer keşfi ile ilişkili bulunmuştur. Bu bilgiye dayanarak Boerchi ve Tagliabue (2018) da çalışmasında aynı kavramlarla arasındaki ilişkileri test etmiştir. Türk kültürüne uyarlama çalışmasında destekleyici ve müdahale edici ebeveyn davranışlarının kariyere ilişkin aile desteği ile pozitif yönde ilişkili olduğu söylenebilir. Buna göre asıl çalışmalardan farklı olarak, Türk kültüründe kariyere ilişkin destekleyici davranışların yanında müdahale edici davranışların olmasının olumlu kapsamda yer aldığı anlaşılırken ilgisiz davranışların ise kariyer gelişimini engelleyen olumsuz kapsamda yer aldığı söylenebilir. Bu sonuç, kültüre bağlı değişen anne baba tutumları ile açıklanabilir.

Araştırmadan elde edilen bir başka bulgu ise Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin Türkçe formunun alt ölçeklerinin Cronbach's Alpha (α) güvenilirlik katsayısının .83 ile .86 arasında değiştiği, McDonald's Omega (ω) güvenilirlik katsayısının ise yine .83 ile .86 arasında değiştiğini göstermektedir. Yapısal güvenilirliği (construct reliability) ifade eden McDonald's Omega (ω) katsayısı daha yansız sonuçlar vermektedir (Yurdugül, 2006). Bu sonuçlara göre, güvenilirliğin yeterli olduğu ve yapısal güvenilirliğin de sağlandığı anlaşılmaktadır (McDonald, 1985; Yurdugül, 2006). Aynı zamanda elde edilen bu bulgular, Boerchi ve Tagliabue (2018) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bahsedilen çalışmada McDonald's Omega (ω) güvenilirlik katsayısının .81 ile .86 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre, asıl çalışma ile benzer ve hatta daha iyi güvenilirlik katsayısı elde edildiği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulguların değerlendirilmesinde araştırmanın sınırlılıkları da göz önüne alınmalıdır. Araştırmanın sınırlılıklarından ilki, kâğıt kalem testine dayalı olması sebebiyle sosyal beğenirlik kaynaklı işaretlemelerin yapılmış olabileceğidir. İkincisi ise örneklemin rastgele seçilmesine rağmen tek bir şehirle sınırlı kalmasıdır. Diğer bir sınırlılık ise test-tekrar test güvenilirlik katsayısının incelenmemesidir. Son olarak araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise ölçüm değişmezliğinin incelenmemiş olmasıdır. Ortaokul ve lise örnekleminde kariyere ilişkin ebeveynlerden algılanan destek farklı olabileceği için farklı bir çalışmada ölçeğin eğitim kademesine göre ölçüm değişmezliğinin incelenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak çalışmanın bulguları doğrultusunda Kariyere İlişkin Ebeveyn Destek Algısı Ölçeği'nin (KİEDAÖ) geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu; ortaokul ve lise öğrencileriyle yapılacak araştırma ve uygulamalarda kullanılabilirliği görülmektedir. Bu ölçek ergenlerin ebeveynlerini kariyer desteği anlamında nasıl algıladığı konusunda araştırmacılara ışık tutmaktadır. Ölçeğin değerlendirme aşamasında, örneğin her iki boyutta yüksek puan alan yani ebeveynini hem destekleyici hem müdahale edici algılayan ergenlerin küme analizi ile kategorileştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle bu ölçek, ergenlerin ebeveynlerini nasıl algıladıkları açısından kategorik olarak da değerlendirmeye olanak vermesi sebebiyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Ayrıca, kariyer kapsamında farklı ebeveyn stillerine göre çeşitli değişkenlerin incelenmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Bu ölçme aracı araştırmacılara kültürler arası araştırma yapma olanağı sağlarken okul psikolojik danışmanlarına ebeveynlere yönelik çalışılacak grupların belirlenmesi ve kariyer müdahalelerinin tasarlanması konusunda katkı sağlayabilir. Okul seçim sürecindeki ebeveyn desteğinin yetersizliğinin olumsuz sonuçları nedeniyle; öğrencilerin, ebeveynlerinin kariyerle ilgili desteklerine ilişkin algıları hakkında öğretmenlerin ve okul psikolojik danışmanlarının net bir fikir edinmeleri oldukça önemlidir. Bu durum, yetersiz destek gören öğrenciler için kariyer danışmanlığı müdahalelerinin uygulanmasına öncülük edebilir. Ayrıca, çocukların ebeveynlerinin desteğini yetersiz gördüğü fark edilirse bu durum ebeveynlerin çocuklarına destek olma biçimlerini düzenlemeleri için de faydalı olabilir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: *Bu araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü etik kurulunun 18/04/2019 tarihli 04 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.*

Kaynakça / References

- Akın, A., Usta, F., & Satici, S. A. (2012, May). *Validity and reliability of Turkish version of the Family Influence Scale*. Oral Presentation, 4th International Congress of Educational Research, İstanbul, Turkey.
- Aktaş, A. (2018). *Lise öğrencilerinin kariyer hedeflerinde aile etkisi ve akılcı olmayan inançların rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Bacanlı, F., Akyol, E. Y., Kaynak, S. ve Özhan, M. B. (2018). Ergen-ebeveyn kariyer uyumu ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(2), 389-407. doi: 10.12984/eegefd.396759
- Bacanlı, F., Eşici, H. ve Öznlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 198-211.
- Bacanli, F. (2016). Career decision-making difficulties of Turkish adolescents. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 16(2), 233-250. doi: 10.1007/s10775-015-9304-8
- Bakır, V. ve Büyükgöze-Kavas, A. (2021). Çocukların kariyer gelişiminde ebeveyn desteği ve sosyo-demografik özelliklerin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 119-136.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Boerchi, D., & Tagliabue, S. (2018). Assessing students' perception of parental career-related support: development of a new scale and a new taxonomy. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 18(2), 181-201. doi: 10.1007/s10775-017-9354-1
- Brislin, R. W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1, 185-216. doi: 10.1177/135910457000100301
- Bryant, B., K., Zvonkovic, A. M., & Reynolds, P. (2006). Parenting in relation to child and adolescent vocational development. *Journal of Vocational Behavior*, 69, 149-175. doi: 10.1016/j.jvb.2006.02.004
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cenkseven-Önder, F., Kırdök, O., & Işık, E. (2010). High school students' career decision-making pattern across parenting styles and parental attachment levels. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 8(1), 263-279.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. B. Demir, çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Dietrich, J., & Kracke, B. (2009). Career-specific parental behaviors in adolescents' development. *Journal of Vocational Behavior*, 75, 109-119. doi: 10.1177/1069072707313206
- Dursun, A. ve Kara, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcısı olarak kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve kariyer seçiminde aile etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 39-55.
- Farmer, H. S., Keane, J., Rooney, G., Vispoel, W., Harmon, L., Lerner, B., et al. (1981). Career motivation and achievement planning (C-MAP). *Measure available with scoring manual and interpretive materials from Helen S. Farmer, Department of Educational Psychology, University of Illinois*, 1310, 40-58.
- Fouad, N. A., Cotter, E. W., Fitzpatrick, M. E., Kantamneni, N., Carter, L., & Bernfeld, S. (2010). Development and validation of the family influence scale. *Journal of Career Assessment*, 18, 276-291. doi: 10.1177/1069072710364793
- Gaskin, J., James, M., & Lim, J. (2019). "Master Validity Tool", AMOS Plugin. Gaskination's StatWiki.
- Gati, I., & Asher, I. (2001). The PIC model for career decision making: prescreening, in-depth exploration, and choice. In T. L. Leong, & A. Barak (Eds.), *Contemporary models in vocational psychology: A volume in honor of Samuel H. Osipow* (pp. 6-54). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Germeijs, V., & Verschueren, K. (2006). High school students' career decision-making process: Development and validation of the Study Choice Task Inventory. *Journal of Career Assessment*, 14(4), 449-471. doi: 10.1177/1069072706286510
- Ginzberg, E., Ginsburg, S. W., Axelrad, S., & Herma, J. L. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York, NY: Columbia University Press.

- Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations. *Journal of Counseling Psychology, 28*(6), 545.
- Güneş, A. ve Bacanlı, F. (2020). Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği'nin Türk ortaokul öğrencilerine uyarlanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 18*(2), 733-756.
- Hair, J., Hult, T., Ringle, C., & Sarstedt, M. (2014). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Harachi, T. W., Choi, Y., Abbott, R. D., Catalano, R. F., & Bliesner, S. L. (2006). Examining equivalence of concepts and measures in diverse samples. *Prevention Science, 7*(4), 359-368. doi: 10.1007/s11121-006-0039-0
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory Factor Analysis*. New York, NY: Oxford University Press.
- Hirschi, A., & Läge, D. (2007). The relation of secondary students' career-choice readiness to a six-phase model of career decision making. *Journal of Career Development, 34*(2), 164-191. doi: 10.1177/0894845307307473
- Howard, K. A., & Walsh, M. E. (2010). Conceptions of career choice and attainment: Developmental levels in how children think about careers. *Journal of Vocational Behavior, 76*(2), 143-152. doi: 10.1016/j.jvb.2009.10.010
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal, 6*(1), 1-55. doi: 10.1080/10705519909540118
- Keller, B. K., & Whiston, S. C. (2008). The role of parental influences on young adolescents' career development. *Journal of Career Assessment, 16*(2), 198-217. doi: 10.1177/1069072707313206
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(3), 135-151.
- McDonald, R. (1985). *Factor analysis and related methods*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Metheny, J., & McWhirter, E. H. (2013). Contributions of social status and family support to college students' career decision self-efficacy and outcome expectations. *Journal of Career Assessment, 21*(3), 378-394. doi: 10.1177/1069072712475164
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Özünü, M. B. ve Bacanlı, F. (2015). Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin lise öğrencileri için Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 13*(1), 13-32.
- Paa, H. K., & McWhirter, E. H. (2000). Perceived influences on high school students' current career expectations. *The Career Development Quarterly, 49*, 29-44. doi: 10.1002/j.2161-0045.2000.tb00749.x
- Savickas, M. L. (2000). Assessing career decision making. In E. Watkins, & V. Campbell (Eds.), *Testing and assessment in counseling practice* (pp. 429-477). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist, 8*(5), 185.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown, & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (pp. 197-262). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Şeker, G. ve Kaya, A. (2018). Lise öğrencilerinin meslek seçiminde aile desteği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8*(49), 157-171.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). New Jersey, NJ: Pearson Education.
- Turner, S. L., Alliman-Brissett, A., Lapan, R. T., Udipi, S., & Ergun, D. (2003). The career-related parent support scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 36*, 83-94. doi: 10.1080/07481756.2003.12069084

- Ulaş, Ö., Demirtaş-Zorbaz, S., Dinçel, E. F., Çifiliz-Kınay, G. ve Coştur, R. (2017). Özel okulda öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 441-456.
- Van Esbroeck, R., Tibos, K. I. M., & Zaman, M. (2005). A dynamic model of career choice development. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5(1), 5-18. doi: 10.1007/s10775-005-2122-7
- Whiston, S. C., & Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32(4), 493-568. doi: 10.1177/0011000004265660
- Yurdugül, H. (2006). Paralel, eşdeğer ve konjenetik ölçmelerde güvenilirlik katsayılarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 15-37.